

Motivacijski i disciplinarni izazovi u nastavi klasičnih jezika – iskustvo rada u klasičnoj gimnaziji

Matija Zorić

Isusovačka klasična gimnazija s pravom javnosti u Osijeku

Tijekom zadnjih petnaest godina u hrvatskom školskom sustavu mogu se primijetiti pozitivni trendovi na području klasičnih jezika koje struka klasičnih jezika ni izdaleka nije dovoljno iskoristila. Suvremene tehnologije i kreativna sloboda koja je, doduše, postojala i prije, a sada je i potaknuta velikom obrazovnom reformom, snažno otvara ovu temu svima zaposlenima u struci klasičnih jezika. Latinski i grčki jezik kroz gimnazijske i strukovne programe uživaju status obveznih predmeta, a fundamentalni status ostvaruju kroz čak 15 klasičnih gimnazija. Vrijedno je spomenuti da klasični jezici više nisu glavna učenička nevolja u školi, niti ih učenici svrstavaju u red najtežih predmeta. To se može pripisati radu nastavnika na kvaliteti i smislenosti nastave, ali i na dramatičnom povećanju stručnjaka na radnim mjestima nastavnika klasičnih jezika. No potreban je i odlučniji nastup u tom smjeru.

Negativni trendovi koji postoje u sustavu nisu specifični samo za klasične jezike i uglavnom su proizašli iz dva izvora: preusko shvaćene državne mature (DM) koja je neopravdano postala arbitar bitnoga i nebitnoga te snažnog prodora informacijsko-komunikacijskih tehnologija (IKT) u obrazovni sustav i tržište rada. Državna matura stvara prevelik pritisak učenicima i oni pod tim pritiskom zanemaruju sve predmete i znanosti koji nisu obvezan dio mature. Tom pritisku podredio se i stav velikog dijela roditelja i javnosti. S druge strane, prodor IKT u sve pore života i rada dogodio se naglo pa još nije jasno jesu li IKT u obrazovnom sustavu dominantno objekt učenja ili njegovo sredstvo za sve znanosti.

Budući da Isusovačka klasična gimnazija s pravom javnosti u Osijeku (IKG) dominira u interesu učenika za maturu iz klasičnih jezika, ali i da njezini učenici redovito odabiru natjecanja iz klasičnih jezika, a nerijetko i studij klasičnih jezika, nastava u toj školi postaje zanimljiva za opservaciju i analizu. Spomenuta škola robusno je opremljena informatičkom opremom još od 2005. pa se u uporabi IKT-a u nastavi već odavno vide trendovi koje treba poticati, ali i trendovi koje treba pažljivije prilagoditi. Uporaba IKT-a kao sirove zamjene krede, ploče i grafoskopa računalom, projektorom i projekcijskim platnom pokazala se besmislenom: ona nije potaknula veći interes učenika za bilo koji predmet ili znanost sama po sebi, ali nije potaknula ni veći interes učenika za IKT. Problem bi mogao

ležati u naravi same IKT: ona bi trebala biti dio razvoja metodike poučavanja svih znanosti, a ne njihova metodika. U tom smislu, IKT treba promatrati kao metodički alat ili njegovu komociju, a ne kao cilj metodike nastave ili centralni objekt učenja (uz tu iznimku da ona barem u jednoj znanosti – informatici – jest objekt proučavanja). Tako npr. krede u boji i ploča i dalje jesu bolji metodički alat za pisanje: učitelj prilikom pisanja po ploči ostaje bolje usklađen s učenicima u tempu i postupnosti dodavanja sadržaja i manipuliranja napisanim gradivom (dodavanje, brisanje, križanje, prepravljavanje, naglašavanje, zaokruživanje, isticanje i sl.). Uzevši u obzir nepisano pravilo da se sadržaj na ploči ne briše do kraja sata, sav sadržaj poučavanja vizualno je dostupan tijekom cijeloga sata, što kod izmjene slajdova preko projektoru i platna nije moguće.

Uočeno je da učenici najbolje reagiraju na stvarne objekte koji se unesu na nastavu kao didaktička pomagala, a pogotovo na predmete u čijoj izradi sudjeluju sami učenici ili njihovi roditelji i prijatelji. Takvi se predmeti skupljaju ili izrađuju kroz duži niz godina. Oni zauzimaju centralno mjesto u učionici tijekom rada na tekstu i mogu se ugrubo podijeliti na:

1. donesene objekte (poput suvenira s putovanja: brončana replika žrtvenika iz Delfa, grčka porculanska vaza, rimski novčić, gipsani reljef, slika, rimske naušnice i sl.)
2. objekte izrađene u školi ili za školu (poput drvene makete Partenona u pravom mjerilu, rimske carske toge, grčkog dorskog himationa i sl.). Takve objekte mogu izraditi nastavnici, učenici, roditelji, lokalni obrtnici, tvornica i sl.)
3. objekte koji se izrađuju tijekom nastave (poput staroegipatskih lepeza od perja, oslikanih drvenih kutijica s grčkim, rimskim ili egipatskim motivima, Herodotove naprave za podizanje kamenih blokova i sl.)

Budući da nastava klasičnih jezika koristi tekst kao primarni izvor u proučavanju mnogobrojnih kulturno-civilizacijskih pitanja antike, razlika reformirane nastave u odnosu na onu prijašnju treba biti tzv. izlazak u stvarnost i osjetilna opipljivost onoga što se proučava. Slikovito rečeno, tisuću fotografija rimske toge na statuama koje su projicirane preko platna ne mogu postići efekt istraživačke euforije kao što ga postiže samo jedna donesena rimska toga koju u nastavi učenici mogu dotaknuti i odijevati na sebe ili svoje kolege.

Drugi dio uspješne priče Isusovačke klasične gimnazije u klasičnim jezicima leži na leđima tzv. STEM područja koje pruža izvanredne mogućnosti za korelacije u nastavi. Naime mnogobrojni sadržaji ili objekti proučavanja iz klasičnih tekstova provjerljivi su pomoću matematike, kemije, fizike ili biologije. Kao i u znanstveno-istraživačkom radu, tako i u nastavi (koja čak treba poticati u pronicljivosti i domišljatosti pri istraživanju) treba njegovati pristup temi istraživa-

nja s aspekata što većeg broja znanosti. Primjerice, gradnju Velike piramide u Gizi učenici počinju proučavati kroz Herodotove zapise u starogrčkom tekstu, a onda te Herodotove informacije testiraju kroz matematičke ili fizikalne izračune i potvrđuju njihovu utemeljenost ili realnost. Učenici ove osječke škole u nastavi klasičnih jezika uvijek rade u grupama: svaki je razred podijeljen u 5 stalnih grupa, a takav je i raspored sjedenja u razredu. O zadanoj temi se razgovara na početku sata i pritom učenici iznose svoja mišljenja ili usvojene stereotipe koji se zapisuju na ploču i postaju objekt istraživanja. U glavnom dijelu sata učenici kroz grupni rad prevode dijelove teksta i uz pomoć nastavnika sklapaju sve grupne radove u cjeloviti prijevod teksta koji svi moraju zapisati. Spomenuti didaktički predmeti ili materijal za njihovu izradu smješteni su u sredini razreda. Sadržaj prevedenoga teksta potom se izlaže provjeri pomoću raznih znanosti koje mogu biti od pomoći, a učenike se potiče da predlože koje bi se znanosti mogle upotrijebiti za provjeru (dobro je unaprijed dogovoriti s nastavnicima iz tih znanosti da izrade potrebne izračune koji se mogu izložiti). Tijekom demonstracije izloženih predmeta, njihove izrade ili pokazivanja njihovoga učinka dodaje se konačni pečat znanstvene istrage. Tako možemo reći da su pitanja ili teze i mišljenja koja su se pojavila u uvodnom dijelu nastave naišla na ukupnu EMPIRIJSKU POTVRDU koja se sastojala od pretrage teksta, analize raznih znanosti i osvjedočenja pomoću stvarnih, a ne samo virtualnih predmeta. Tek kad su zadovoljena ta tri uvjeta, nadogradnja sadržaja putem virtualnoga svijeta dobiva svoj smisao i ne izaziva hladnoću i nezainteresiranost učenika za temu. U takvim okolnostima učenici prestaju postavljati pitanja o važnosti pojedinih znanosti, shvaćaju njihovu svrhu i pokazuju pojačan interes, a nastava prestaje biti dosadna i besmislena: učenici stječu osjećaj da su „negdje stigli” i povezuju predmete i znanosti koje uče sa stvarnošću.

Isusovačka klasična gimnazija prestala je predmetne korelacije shvaćati samo kao one koje postoje u blokovima usko srodnih znanosti poput jezičnog modula, humanističkog modula ili prirodnjačkog modula. Budući da su znanosti u svom prirodnom okruženju ili stvarnosti beskonačno isprepletene, takva treba biti i nastava. U kurikulumu (trkalištu) škole tzv. STEM područje ima prekrasnoga i snažnoga konja. Klasična filologija po svojoj kreativnosti i svestranosti u tom trkalištu ima najbolje kočijaše. Spoj jednoga i drugoga jedini jamči veličanstvenu utrku i treba ga poticati na svakom stupnju obrazovanja.

Isusovačka klasična gimnazija već je mnogo puta potaknula učenike da pišu testove mature iz klasičnih jezika paralelno s pisanjem testa iz engleskog jezika. U okolnostima DM kakva ona sada jest, to se može postići jedino stvaranjem ozračja časti i ponosa na maturu iz klasičnih jezika; budući da matura iz klasičnih jezika nije obavezna, prikazuje ju se kao trofej časti u srednjoškolskom obrazovanju. Najsvježiji masovni odziv učenika na maturu iz grčkoga jezika dogodio se 2019.

godine kada je cijeli 4.b razred išao na maturu i iz grčkoga i iz engleskoga jezika, motiviran potpunim odsustvom straha od ispita zahvaljujući jednoj citiranoj rečenici iz filma *Gospodar prstenova* koju je u krajnjoj nevolji vojnicima Gondora izrekao čarobnjak Gandalf:

„Što god provalilo kroz ova vrata, vi ste vojnici Gondora, nećete uzmaknuti!”

Ako je ova rečenica mogla potaknuti ponosnu i odlučnu reakciju učenika, neka potakne i nastavnike klasičnih jezika da bez straha i s ponosom upotrijebe carske jezike u kreaciji obrazovnoga carstva!